

۱۳۵۹۳۶۹

۸۰۰ پرسش و پاسخ تفسیری

و

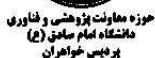
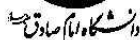
ریشه‌شناسی لغات قرآن کریم

مؤلف:

دکتر فائزه عظیم زاده اردبیلی

استادیار دانشگاه امام صادق (ع)

www.ketab.ir

۸۰۰ پرسشی و پاسخ تفسیری و ریشه‌شناسی لغات قرآن کریم — تألیف: دکتر فائزه عظیم‌زاده اردبیلی
تهیه شده در دفتر نشر آثار علمی — روزه معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق(ع) — پردیس خواهران
ناشر: دانشگاه امام صادق(ع) و پردیس خواهران — چاپ اول: ۱۳۹۲ — قیمت: ۴۳۰.۰۰۰ ریال
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه — چاپ: صوفیانی، زلال کوثر — شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۴۰۵-۵
همه حقوق محفوظ و معنوی به ناشر است.

Y000

● فروشگاه اینترنتی: www.ketabesadiq.ir

● مراکز بخش اصل:

۱. انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)

تهران، بزرگراه شهید چمران، پل مدیریت

تلفاكس: ٨٨٢٧٠١٤٢ صندوق بستی: ١٥٩ - ١٤٦٥٥

E-mail: isu.press@yahoo.com

۲. دفتر نشر آثار علمی حوزه معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه امام صادق (ع) - پردیس خاوران

تهران، شهرک قدس، بلوار فرحزادی، خیابان شهید طاهرخانی

تلفن: ۲۲-۹۴۹-۱۴، نمابر: ۲۲-۶۵۴۲۷

E-mail: nashreasar@isuw.ac.ir

□□□□

سرشناسه: عظیم‌زاده اردبیلی، فاتحه، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور: ۸۰۰ پرسش و پاسخ تفسیری و ریشه‌شناسی لغات
قرآن کریم / فاتحه: عظیم‌زاده اردبیلی.

منشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق، (ع)، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۹۲۰ ص.

فروست: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع): ۶۲۴؛ مطالعات قرآن و حدیث: ۳۴.

شایک: ۴۳۰۰۰۰ ریال : ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۲۰۶-۵

موضوع: تفاسیر شیعه - پرسش‌ها و پاسخ‌ها

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ هـ ۶۵/ع ۹۸ BP

ردہ بندی دیوے: ۲۹۷/۱۷۹

فهرست مطالب

۹.....	سخن ناشران.....
۱۱.....	مقدمه مؤلف.....
۱۵.....	بخش نخست: ۸۰۰ پرسش و پاسخ تفسیری قرآن کریم.....
۱۷.....	۱ / سوره حمد.....
۲۰.....	۲ / سوره بقره.....
۳۷.....	۳ / سوره آل عمران.....
۴۲.....	۴ / سوره نساء.....
۵۴.....	۵ / سوره مائده.....
۷۰.....	۶ / سوره انعام.....
۸۱.....	۷ / سوره اعراف.....
۹۱.....	۸ / سوره انفال.....
۹۷.....	۹ / سوره توبه.....
۱۰۴.....	۱۰ / سوره یونس.....
۱۱۴.....	۱۱ / سوره هود.....
۱۱۹.....	۱۲ / سوره یوسف.....
۱۲۸.....	۱۳ / سوره رعد.....
۱۳۵.....	۱۴ / سوره ابراهیم.....
۱۴۲.....	۱۵ / سوره حجر.....
۱۴۸.....	۱۶ / سوره نحل.....
۱۵۵.....	۱۷ / سوره اسری.....
۱۶۱.....	۱۸ / سوره کهف.....
۱۶۳.....	۱۹ / سوره مریم.....
۱۸۸.....	۲۰ / سوره طه.....
۲۰۷.....	۲۱ / سوره انبیا.....
۲۱۵.....	۲۲ / سوره حج.....

۲۳۳.....	سوره مؤمنون / ۲۳
۲۵۷.....	سوره نور / ۲۴
۳۰۳.....	سوره فرقان / ۲۵
۳۱۴.....	سوره شعراء / ۲۶
۳۲۳.....	سوره نمل / ۲۷
۳۳۵.....	سوره قصص / ۲۸
۳۴۶.....	سوره عنکبوت / ۲۹
۳۵۵.....	سوره روم / ۳۰
۳۵۸.....	سوره لقمان / ۳۱
۳۶۸.....	سوره سجده / ۳۲
۳۷۴.....	سوره احزاب / ۳۳
۳۷۹.....	سوره سبأ / ۳۴
۳۸۳.....	سوره فاطر / ۳۵
۳۸۶.....	سوره یس / ۳۶
۳۹۱.....	سوره صافات / ۳۷
۳۹۳.....	سوره ص / ۳۸
۳۹۸.....	سوره زمر / ۳۹
۴۰۲.....	سوره غافر / ۴۰
۴۰۷.....	سوره فصلت / ۴۱
۴۱۲.....	سوره شوری / ۴۲
۴۱۷.....	سوره زخرف / ۴۳
۴۲۷.....	سوره دخان / ۴۴
۴۳۳.....	سوره جاثیه / ۴۵
۴۳۹.....	سوره احقاف / ۴۶
۴۴۶.....	سوره محمد / ۴۷
۴۵۶.....	سوره فتح / ۴۸
۴۵۹.....	سوره حجرات / ۴۹
۴۶۲.....	سوره ق / ۵۰
۴۶۵.....	سوره ذاریات / ۵۱
۴۶۸.....	سوره طور / ۵۲
۴۷۰.....	سوره نجم / ۵۳
۴۷۳.....	سوره قمر / ۵۴

۴۷۶.....	۵۵ / سوره الرحمن
۴۷۹.....	۵۶ / سوره واقعه
۴۸۱.....	۵۷ / سوره حدید
۴۸۴.....	۵۸ / سوره مجادله
۴۸۶.....	۵۹ / سوره حشر
۴۹۰.....	۶۰ / سوره ممتحنه
۴۹۲.....	۶۱ / سوره صف
۴۹۴.....	۶۲ / سوره جمعه
۴۹۵.....	۶۳ / سوره منافقون
۴۹۷.....	۶۴ / سوره تغابن
۴۹۹.....	۶۵ / سوره طلاق
۵۰۱.....	۶۶ / سوره تحریم
۵۰۳.....	۶۷ / سوره ملک
۵۰۵.....	۶۸ / سوره قلم
۵۰۷.....	۶۹ / سوره حاقه
۵۰۹.....	۷۰ / سوره معارج
۵۱۱.....	۷۱ / سوره نوح
۵۱۳.....	۷۲ / سوره جن
۵۱۵.....	۷۳ / سوره مزمل
۵۱۷.....	۷۴ / سوره مدثر
۵۱۸.....	۷۵ / سوره قیامت
۵۲۰.....	۷۶ / سوره انسان
۵۲۲.....	۷۷ / سوره مرسلات
۵۲۴.....	۷۸ / سوره نبأ
۵۲۶.....	۷۹ / سوره نازعات
۵۲۸.....	۸۰ / سوره عبس
۵۳۰.....	۸۱ / سوره تکویر
۵۳۲.....	۸۲ / سوره انفطار
۵۳۴.....	۸۳ / سوره مطففین
۵۳۶.....	۸۴ / سوره اشتقاق
۵۳۷.....	۸۵ / سوره بروج
۵۳۸.....	۸۶ / سوره طارق

۵۳۹	۸۷ / سوره اعلی
۵۴۱	۸۸ / سوره غاشیه
۵۴۲	۸۹ / سوره فجر
۵۴۴	۹۰ / سوره بلد
۵۴۶	۹۱ / سوره شمس
۵۴۷	۹۲ / سوره لیل
۵۴۹	۹۳ / سوره ضحی
۵۵۰	۹۴ / سوره انشراح
۵۵۱	۹۵ / سوره تین
۵۵۲	۹۶ / سوره علی
۵۵۳	۹۷ / سوره قدر
۵۵۴	۹۸ / سوره بینه
۵۵۵	۹۹ / سوره زلزال
۵۵۷	۱۰۰ / سوره عادیات
۵۵۸	۱۰۱ / سوره قارعه
۵۶۰	۱۰۲ / سوره تکوثر
۵۶۲	۱۰۳ / سوره عصر
۵۶۳	۱۰۴ / سوره همزه
۵۶۵	۱۰۵ / سوره فیل
۵۶۷	۱۰۶ / سوره قریش
۵۶۸	۱۰۷ / سوره ماعون
۵۷۰	۱۰۸ / سوره کوثر
۵۷۲	۱۰۹ / سوره کافرون
۵۷۴	۱۱۰ / سوره نصر
۵۷۶	۱۱۱ / سوره تبت
۵۷۸	۱۱۲ / سوره اخلاص
۵۸۰	۱۱۳ / سوره فلق
۵۸۳	۱۱۴ / سوره ناس
۵۸۵	بخش دوم: ریشه‌شناسی لغات ۳۰ جزء قرآن کریم
۸۹۳	منابع و مأخذ
۸۹۵	فهرست الآیات
۹۱۱	نمایه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا
 عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
 وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَمَعَى ضَلَالٍ مُبِينٍ»
 (قرآن کریم، سوره مبارکه آل عمران، آیه شریفه ۱۶۴)

سخن ناشران

حمد و ثنا خداوند بزرگ و ذات احدیت را که امتیاز و درجه عالمان و دانشمندان را در نزدیکی به جایگاه پر عظمت خویش قرار داد، همو که در این آیه شریفه بر مؤمنین منت نهاد آنگاه که از خودشان رسولی را برگزید تا برای آنان آیات وحی بخواند و ایشان را بشارت و بیم دهد. به راستی مرتبت علم و دانش و فضل و معرفت در نزد خدا جایگاهی قرار دارد که احدیت به واسطه اعطاء آن به آدمی بر بشریت منت نهاده است.

خداوند را شاکریم که در عصری که هنوز در برخی کشورهای جهان، زنان را واجد شرایط شرکت در محافل سیاسی، اجتماعی و علمی نمی‌دانند، خواهران گرامی ما در عرصه علم و تحقیق و پژوهش پیش می‌تازند و به جهت اراده استوار خویش اندیشه‌ها را به تکاپو و قلم‌ها را به حرکت وا می‌دارند (رئیس محترم دانشگاه امام صادق علیه السلام آیت الله مهدوی کنی).

این توفیق الهی است که یک مرکز داعیه‌دار علم و دانش بتواند در دستیابی به اهداف بلند خود، برنامه‌های خویش را بر مدار معرفت و دانایی قرار دهد، چرا که علم و معرفت از چنان قدر و منزلت و عظمتی برخوردار است که باید گام نهادن در مسیر آن را از الطاف الهی دانست. دانشگاه امام صادق علیه السلام (پردیس خواهران) طی سالیان گذشته افتخار این را داشته که در این راستا گام‌هایی برداشته و افق بلندی را در چشم‌انداز علمی خود پیش رو دارد که البته برخی فعالیت‌ها به صورت راهبردی یعنی

درازمدت و برخی فعالیت‌ها به صورت میان مدت و کوتاه مدت بوده است. از جمله فعالیت‌های این مرکز در بخش‌های علمی و آموزشی و پژوهشی، به انجام رسانیدن برخی طرح‌ها، پژوهش‌ها و انتشار آن در قالب کتاب می‌باشد که اهداف متعالی دانشگاه را در دستیابی به رویکردهای تعیین شده به پیش خواهد برد. در این راستا الگوی اسلامی ایرانی رشد و تعالی و پیشرفت در مسیر اهداف متعالی و بلند نظام جمهوری اسلامی، از رویکردهای نوینی است که در رسیدن به فعالیت‌های برنامه‌ای مورد توجه واقع می‌شود.

معاونت پژوهشی از زمان تشکیل تاکنون به این مهم توجه داشته و برنامه‌ها و فعالیت‌هایی را به انجام رسانیده است. این معاونت تلاش دارد با عمق بخشیدن به این فعالیت‌ها و تهیه و تنظیم برنامه‌های راهبردی در راستای محقق نمودن پژوهش‌هایی علمی، راهبردی و کاربردی دانشگاه گام‌هایی را بردارد؛ و مطابق با ساختار علمی دانشگاه به عنوان سازمانی دانش‌بنیان، برنامه‌محور، توسعه‌گرا و تحول‌مدار برای پاسخ‌گویی به نیازهای رو به رشد جامعه فراگیران خود، تلاش دارد با نیازسنجی و پاسخ‌گویی به مطالبات به پژوهش‌های علمی خود به ویژه در شاخه‌های مطالعات زنان با گرایش‌های نسل جوان پاسخ دهد.

خوشبختانه این فعالیت مورد استقبال اساتید، دانشجویان و برخی محیط‌های علمی در استفاده و بهره‌برداری از برخی کتب چاپ‌شده بوده است. از کلیه کسانی که ما را در این مسیر یاری نموده‌اند تشکر و تقدیر نموده و از همه محققان و فرهیختگان گرامی جهت همکاری در امور علمی پژوهشی دعوت می‌نمایم.

معاونت پژوهشی دانشگاه

اداره کل پژوهش،

حوزه معاونت پژوهشی و فناوری

پردیس خاوران

«وَأَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ»

و این کتاب را که روشنگر هر چیزی است و برای مسلمانان رهنمود و رحمت و بشارتگری است
بر تو نازل کردیم (نحل، ۸۹)

مقدمه مؤلف

قرآن کریم، یسمان استوار و دستاویز محکمی است که خداوند به بندگان هدیه داده است و بنا بر سفارش رسول اکرم ﷺ، در کنار عترت، می‌بایست به آن تمسک ورزید. قرآن، تنها کتاب آسمانی است که از تحریف مصون مانده و یگانه کلامی است که بر بلندای قله فصاحت، هدایت و رستگاری را نوید داده (اسراء، ۲) و رمز و راز مکتوم عالم را باز می‌گوید. در دین مبین اسلام، قرآن به عنوان مطمئن‌ترین راه انس با حضرت حق تعریف شده است و لازم می‌باشد که افراد با خواندن این کتاب آسمانی هرچه بیشتر با آن مانوس گردند زیرا حضرت محمد ﷺ می‌فرماید: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ». به همین جهت و در راستای تمسک به فرمایش نبی مکرم اسلام بر همگان لازم است که به این عبادت برتر روی آورده و سراوار است خواندن قرآن را یاد بگیریم و به دیگران نیز یاد دهیم.

قرآن کریم بر این حقیقت تأکید دارد که این کتاب تنها برای تلاوت نیست؛ بلکه هدف نهایی از آن ذکر و تدبّر و انداز است و در آیه ۲۹ سوره ص می‌فرماید: «كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ»؛ این کتابی که بر تو نازل کردیم کتاب مبارکی است تا مؤمنان در آیاتش تدبّر کنند.

و در آیه دیگر می‌فرماید: «كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ» (ابراهیم، ۱). این کتابی است که بر تو نازل کردیم تا مردم را به وسیله آن از ظلمت‌ها به سوی نور خارج نمایم.

به این ترتیب باید قرآن در متن زندگی مسلمانان قرار گیرد و آن را در برنامه

خویش قرار دهند و دستوراتش را عمل کنند. از آنجایی که تدبر در مفاهیم قرآنی برای همه افراد میسر نمی‌باشد، کتاب ۸۰۰ پرسش و پاسخ تفسیری قرآن کریم تدوین و تالیف گردید و در آن به معرفی اجمالی سوره‌های قرآن کریم پرداخته شد و نکات مهمی از تفاسیر به صورت پرسش و پاسخ بیان گردیده است با این هدف که کلیه دانشجویان، طلاب و همه افرادی که آشنایی کامل با زبان قرآن را ندارند، بتوانند با مطالعه این اثر با مفاهیم اولیه قرآنی آشنا و به معرفت الهی نائل شوند و به تعمیق مبانی اعتقادی و ایجاد زمینه تعالی اخلاقی و معنوی و ایجاد توان پاسخ‌گویی به سؤالات رایج و مورد نیاز جامعه، در زمینه تفسیر و علوم قرآنی دست یابند. این اثر بیش از ۱۰ سال به طول انجامید و در گام‌های اولیه افرادی در تدوین مباحث وارد کمیته علمی این اثر شدند و همکاری نمودند ولیکن ساختار اثر پس از اخذ نظرات ارزیابان محترم تا حد زیادی تغییر کرد ولیکن جا دارد در اینجا از زحمات آنان (خانم‌ها دکتر بی‌بی سادات رضی، دکتر اعظم پویا زاده) تشکر و تقدیر گردد. لازم به ذکر است که طرح تدوین این اثر پس در شورای پژوهش دانشگاه مطرح و تغییرات بنیادی حاصل نمود و آنچه هم اینک ملاحظه می‌شود حاصل تلاش‌های ۱۰ ساله اینجانب در دریافت نیازهای جوانان از مفاهیم قرآن کریم است که سعی شده به زبان بسیار ساده و روان جهت آن دسته از افراد جامعه که مایل به فهم ساده مفاهیم قرآن هستند تهیه گردیده است. هر چند اذعان دارم شیوه گردآوری خالی از اشکال نیست؛ کتاب ۸۰۰ پرسش و پاسخ تفسیری حاوی ۲ بخش عمده می‌باشد در بخش نخست به ترتیب هر سوره دارای معرفی اجمالی است و پرسش‌هایی که آورده شده مبتنی بر نیاز جوانان و بر اساس شناخت آنان از قرآن کریم مطرح و سعی شده با پاسخی روان و ساده مفاهیم مندرج در درون آیات کریمه واکاوی شود در مجموع ۸۰۰ پرسش می‌باشد. در این اثر کلیه پرسش‌ها صرفاً از کتب تفسیری ۳ مفسر استخراج و تنظیم گردید تا نگاهی اجمالی و همگون در پاسخ پرسش‌ها تهیه شود تعداد پرسش‌های استخراج شده از یک جز بر اساس نیازهای نسل جوان است که دریافت نمودیم و پاسخ دادیم. بخش دوم این کتاب حاوی ریشه‌شناسی کل واژگان (مفردات قرآنی) است که بصورت ترتیبی و از فرهنگ‌های اصیل مفردات قرآنی استخراج و سپس معنای مورد نظر آن واژه در سوره در نظر گرفته شده است. سه تفسیر المیزان علامه طباطبائی و تفسیر منهج الصادقین ملا فتح الله کاشانی و تفسیر

ابوالفتوح رازی در تمامی پرسش‌ها مرجع استخراج نکات تفسیری بوده‌اند. جا دارد در انتهای این اثر از همه عزیزانی که ما را در تدوین و تألیف و ساماندهی مطالب یاری نمودند به ویژه خانم‌ها زهرا عزیز پوریان، زینب خوشنویسان، سارا خاکپور که در گردآوری برخی مباحث و خانم‌ها فائزه طوقانی پور، اکرم محمدی آرانی که در بازنگری و بازخوانی اثر مساعدت نمودند تشکر و تقدیر نمایم. همچنین از مساعدت‌های بی‌شائبه ریاست محترم پردیس خواهران سرکار حاجیه خانم مهدوی کنی در اهمیت بخشیدن و پیگیری مستمر در خصوص چاپ این کتاب توسط انتشارات دانشگاه امام صادق علیه السلام خالصانه تشکر نموده و اجرای جزیل از درگاه احدیت برایشان خواستارم. دریافت نظرات اندیشمندان قرآن‌پژوهان و فرهیختگان در بهبود بخشی ساختار و مفاد این کتاب مزید امتنان است. **اللهم اجعل القرآن فی الدنیا قرینا و فی القبر مونساً و فی القيامة شفیعاً علی الصراط نوراً و فی الجنة رفیقاً و من النار ستر** و حجاباً. آمین رب العالمین

اللهم وفقنا لما تحب و ترضی

دکتر فائزه عظیم زاده اردبیلی

۲۱ مهرماه ۱۳۹۳ مصادف با عید غدیر خم ۱۴۳۴ هجری